

1. Lý do lựa chọn đề tài

Chương trình nông thôn mới là một trong những chương trình có tính ảnh hưởng quốc gia, với mục đích thúc đẩy phát triển nông nghiệp và nông thôn.

Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới được quy định trong Quyết định số 800/QĐ-TTG của Thủ tướng Chính phủ : Phê duyệt Chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010 - 2020 là “một chương trình tổng thể về phát triển kinh tế - xã hội, chính trị và an ninh quốc phòng”, có phạm vi áp dụng là nông thôn trên địa bàn toàn quốc từ 2010 đến 2020. Như vậy những bài học, nghiên cứu, đúc kết từ chương trình này đều có tính ảnh hưởng tổng thể quốc gia. Đồng thời, đây là cơ sở để có thể cải thiện, điều chỉnh trong giai đoạn tới (2021-2025)

Khu vực phía Tây Hà Nội có vai trò quan trọng trong việc điều tiết thủy lợi, đa dạng sinh học, cung cấp nông sản cho tổng thể thành phố Hà Nội

Đây là khu vực mở rộng của TP. Hà Nội từ năm 2008^[2], thuộc địa bàn tỉnh Hà Tây cũ, diện tích chủ yếu là nông thôn và tự nhiên. Trong đó phần lớn diện tích là hành lang xanh (QHC Hà Nội 2010). Có những ý kiến cho rằng đây là khu vực được người Pháp trước đây quy hoạch là vùng đầm lầy nhằm thoát nước cho khu trung tâm Hà Nội^[2]. Tuy nhiên trong quá trình phát triển, đặc biệt sau năm 2008 khu vực này được sáp nhập với thành phố Hà Nội, dưới tác động của đô thị hoá, siêu đô thị hoá, “nông thôn mới hoá”, cảnh quan khu vực thay đổi nhanh chóng, chuyển đổi từ dạng cảnh quan rừng, ruộng đồng, đầm lầy trở thành các khu đô thị mới, “nông thôn mới” với hạ tầng được đầu tư chỉnh trang. Việc chuyển đổi gấp gáp cảnh quan này đã dẫn tới nhiều hệ lụy về đa dạng sinh thái, môi trường, kinh tế - xã hội.

Xã Thụy Hương được lựa chọn là 1 trong 11 xã để áp dụng mô hình “Nông thôn mới” trong “Chương trình mục tiêu quốc gia về thí điểm xây dựng mô hình nông thôn mới”

Mô hình nông thôn mới được Ban Bí thư lựa chọn thí điểm tại 11 xã khắp toàn quốc, trong đó có xã Thụy Hương huyện Chương Mỹ^[2]. Như vậy, có thể coi xã Thụy Hương là mô hình áp dụng có tính nguyên gốc cao nhất. Thông qua nghiên cứu về trường hợp này, có thể hiểu được rõ ràng nhất về bản chất của chương trình, nhìn được các vấn đề có tính hệ thống để có thể khắc phục cho các trường hợp về sau.

Xã Thụy Hương sau 10 năm đã hoàn thành hầu hết các tiêu chí về Nông thôn

mới, tuy nhiên trong quá trình thực hiện còn gặp phải những khó khăn

Xã Thụy Hương không mất nhiều thời gian để hoàn thành phần lớn các chỉ tiêu trong Bộ tiêu chí Quốc gia về Nông thôn mới. Tuy nhiên, trong quá trình phát triển, xã Thụy Hương còn gặp nhiều vấn đề liên quan đến hoàn cảnh cụ thể, thay đổi về kinh tế- xã hội, các chính sách đã tồn tại cũng như được ban hành cùng thời điểm, các yếu tố chủ quan và khách quan của khu vực; việc phát triển Nông Thôn mới ở xã còn gặp trở ngại hoặc không đạt được những kỳ vọng như mong đợi hoặc phát sinh thêm những vấn đề kinh tế- xã hội, môi trường, cảnh quan.

Phát triển bền vững, và cụ thể là cảnh quan bền vững là một trong những yếu tố cân bằng giữa phát triển kinh tế xã hội, bảo tồn di sản cảnh quan, bảo vệ môi trường

Trong nghiên cứu, luận văn tập trung vào mảng bền vững cảnh quan, bao gồm cảnh quan tự nhiên, cảnh quan di sản, cảnh quan nông nghiệp, cảnh quan “nông nghiệp mới”, cảnh quan đô thị tự phát và những mối liên hệ giữa chúng với nhau và với các yếu tố kinh tế-xã hội, môi trường, văn hóa (tính sinh thái). Từ những nhận định và phân tích về bền vững khu vực, luận văn sẽ đánh giá ngược lại về ảnh hưởng tích cực cũng như hạn chế của chương trình “Nông thôn mới”, giải thích các hiện tượng đã và đang xuất hiện trên địa bàn khu vực nghiên cứu cũng như ảnh hưởng khu vực xung quanh, dự báo những vấn đề sẽ phải đối mặt trong tương lai, đề xuất giải pháp để phát triển hoàn thiện chương trình theo đúng những mục tiêu đã được đề ra, bổ sung tích hợp các yếu tố có tính thời đại.

2. Mục tiêu nghiên cứu

Đề tài tập trung nghiên cứu vào hai vấn đề cốt lõi:

1. Ảnh hưởng của "Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới" tới sự biến đổi về cảnh quan, kiến trúc và tính bền vững cảnh quan của khu vực xã Thụy Hương
2. Trên cơ sở đánh giá hiện trạng, đề xuất phương án phát triển bền vững cảnh quan khu vực trong giai đoạn mới (2021-2025)

3. Tính độc đáo của đề tài

Cân bằng giữa chiến lược, chính sách tổng thể và chiến thuật, đề xuất cụ thể

Đề tài có thể phân tích linh hoạt ở các quy mô, vừa có tính chiến lược lại vừa nghiên cứu cụ thể vào khu vực.

Nghiên cứu về bền vững cảnh quan, nhận diện và phát triển di sản cảnh quan khu vực

Cảnh quan, cảnh quan bền vững, sinh thái học cảnh quan là những ngành nghiên cứu mới nhưng quan trọng. Việc đưa cảnh quan vào thành đối tượng nghiên cứu chính của luận văn nhấn mạnh vai trò của cảnh quan trong sự phát triển bền vững.

Sử dụng công nghệ địa lý để tổng hợp và phân tích dữ liệu

Hệ thống thông tin địa lý, Công nghệ viễn thám đã được phát triển trên thế giới từ lâu, tuy nhiên việc áp dụng công nghệ này tại Việt Nam còn mới mẻ, đặc biệt trong lĩnh vực xây dựng.

4. Phương pháp nghiên cứu

1. Phương pháp “tổng quan lý thuyết” (Literature review): Đọc các tài liệu, báo chí, tạp chí chuyên ngành, các nghiên cứu, luận văn luận án tiến sĩ, các văn bản pháp quy có liên quan tới đề tài nghiên cứu nhằm xây dựng một hệ thống lý thuyết cơ sở.
2. Phương pháp chuyên gia: Phỏng vấn những người có kinh nghiệm trong các lĩnh vực liên quan như nông nghiệp, đô thị, cảnh quan, kiến trúc, quy hoạch, kinh tế, văn hóa, xã hội. Những người này sẽ góp phần định hướng nghiên cứu hợp lý và đúng đắn.
3. Phương pháp xã hội học: Lập bảng khảo sát xã hội học, phỏng vấn người dân sinh sống khu vực về các vấn đề như biến đổi cảnh quan trong quá trình phát triển chương trình “Nông thôn mới”
4. Phương pháp nghiên cứu thực trạng: Tới khu vực nghiên cứu và thu thập các dữ liệu phục vụ công tác phân tích tổng hợp phía sau. Phương

pháp tổng hợp dữ liệu và bản đồ: Từ những dữ liệu đã thu thập từ hiện trường, tổng hợp dữ liệu, thể hiện bằng các bảng biểu hoặc bản đồ

5. Nội dung nghiên cứu

1. Nghiên cứu lý thuyết

- (a) Khu vực phía Tây Hà Nội và những ảnh hưởng chính sách
- (b) Mô hình Nông thôn mới, nguyên gốc và áp dụng tại Việt Nam

2. Xã Thụy Dương, kỳ vọng và thực tế hiện trạng

- (a) Vị trí, mối liên hệ vùng và vai trò trong chương trình Nông thôn mới
- (b) Điều kiện tự nhiên và kinh tế- xã hội khu vực
- (c) Phân vùng cảnh quan và đánh giá
- (d) Phân tích mối liên hệ giữa các vùng cảnh quan
- (e) Các ảnh hưởng khu vực

3. Cơ sở thực tiễn và lý luận

4. Đề xuất giải pháp